

29.03. 1999

Proces ulaska u rat bio je relativno dug, a za donosioce odluka možda težak. Medjutim, prekid rata izgleda još teži.

Samo u kombinaciji vojnih, unutrašnje socijalnih i političkih, kao i međunarodno političkih a naročito diplomatskih moguće je da se zaustave sadašnja vojna dejstva i potraže neke puteve suspenzije rata na teritoriji SR Jugoslavije.

U vojnom aspektu trebalo bi razlikovati prestanak sukobljvanja NATO - SRJ odnosno prestanak NATO vazdušnih napada od prestanka oružanih borbi na tlu. S obzirom da je OVK, pod okriljem NATO vazdušnih udara, obnovila svoja vojna dejstva i pored snažnih gubitaka koje trpi, prerasla iz "pokreta" u organizovanu oslobodilačku - gerilsku formaciju, a da su VJ i policijske snage Srbije uspele da razviju ofanzivna dejstva širokog spektra, čini se da će pre dogoditi zaustavljanje vazdušni napadi nego prekid oružanih borbi na tlu. To pak odluku NATO snaga da prestanu sa dejstvima iz vazduha komplikuje.

Uz relativno snažan pritisak segemenata zapadnog javnog mnjenja i snažnu političku radikalizaciju stava Rusije, koja je uslovljena kako medjunarodnim interesom (izkazano u borbi za očuvanje prava SB UN da odlučuje o upotrebi sile protiv suverene države, na primer), geostrateškim interesom zaustavljanja ili barem usporavanja širenja NATO strukture na čitavu Evropu, samo će još viiše primoravati vojno - politički vrh NATO, kao US i UK, da se još odlučnije ide do "potpunog uništenja VJ". No, da li je to moguće?

Izgleda da je takav cilj ostvariv do lišavanja VJ većih i sofisticiranijih sistema, oklopnih snaga itd, ali ne i na nivou snažnih efektiva na tlu. Naime, to nije moguće bez dejstvovanja NATO snaga na tlu. OVK ne može biti dovoljno snažna vojna formacija da "odradi taj posao" za NATO. Dakle, u ovom domenu je otvorena mogućnost širenja operacija i na kopno, koja je iz niza razloga parktično isključena.

Druga mogućnost je najverovatnija, posle nanošenja snažnih gubitaka VJ i

privredi Srbije, posebno onoj vezanoj za vojne potrebe, NATO će obustaviti vazdušne udare i pokušati da diplomatskim sredstvima ostvari "poziv" vlasti SRJ da dodje na Kosovo. U slučaju da ova varijanta ne uspe NATO ima posve otvorenu mogućnost da dugoročno deluje protiv Srbije kao protiv Iraka. Reč je o političkoj, finansijskoj, diplomatskim i vojno - obavestajnim sredstvima pomoći OVK da se razvije u "snagu" koja će moći da se bori i izbori za "oslobodjenje" barem južnih delova Kosova i da, po proklamovanju nezavisnosti Kosova, ostvari punu saradnju sa NATO snagama i to na programu potpunog otcepljenja od Srbije, odnosno Kosova kao "nezavisne i neutralne države".

No, nezavisno od ovakvih "kobinatorika" sledeće je izvesno:

- NATO udari će snažno oslabiti VJ;
- država u SRJ već sada ne funkcioniše kao jedinstvena: Na teritoriji Crne Gore republičke vlasti su preuzele kontrolu nad svim segmentima života, a dejstvo VJ je ograničeno na odbranu i bez ikakve mogućnosti da VJ bude ikakav ozbiljni faktor u unutrašnje

političkim odnosima u Crnoj Gori; U Srbiji se vlast drži svojom delimičnom organizovanoću a, još više, izuzetnom faramentizovanošću društva, Zapravo, za sada se tzv. svakodnevni život odvija pre svega na "samooorganizovanju i samopomaganju građana", ali prostor za to nije neograničen;

- Privreda Srbije je pred potpunim kolapsom, a njena najvitalnija grana - vojno industrijski kompleks je doživeo i fizička razaranja;
- Stanje na Kosovu je teže nego ikad i izvesno je da je sada jaz između VJ i Albanaca takav da ona, čak i da u vojničkom smislu pobedi, neće moći duže da opstane na Kosovu (dakle, pozicija joj je slabija nego pre Pariskog nastavka pregovaranja).

Šta bi se moglo očekivati kao posledica sadašnjeg ratnog dejstva NATO snaga na SR Jugoslaviju:

- izuzetno tešku privrednu i ekonomsku situaciju sa redugovanjem trgovine i svih oblika legalne ekonomije, rascvetavanje crnog tržišta deficitarnim proizvodima,

hiperinflaciju ili ukidanje sadašnjeg dinara kao platežnog sredstva;

- novi talas izbeglica ne samo Albanaca sa Kosova per svega ka Makedniji i Albaniji odnosno zapadnoj Evropi, već i Srba i drugih nealbanaca sa Kosova ka Srbiji i Crnoj Gori i inostranstvu, kao i iz same Srbije posebno mladih ka Evropi i Zapadu;
- dalje segmentiranje srpskog društva.
- Nastojanja vlasti da se što duže zadrži ratno ili barem da se od strane S. Miloševića i vlade SRJ uvede vanredno stanje. Zapravo, da se nastavi potpuna kontrola medija, svih preostalih finansijskih, privrednih i drugih resursa, da se nastavi suspenzija političkog života kao i dalje marginalizovanje ionako oslabljene demokratske opozicije, da se, što je posebno važno, odlože mogući socijalno potresi;
- unutar same vladajuće strukture (SPS - JUL - SRS - SPO), koja je ukupno doživljava derogiranje ugleda medju gradjanima zaoštriće se sukobi oko preraspodele vlasti i ekonomsko - socijalne moći. Kao prvi sukob moguće je sa SRS čije je uporište u javnosti najslabije;

- "demokratska opzicija" (Savez za promene, DSS, stranke u Vojvodini itd) ne mogu računati ni na skore izbore ni na značajniju podršku javnosti, jer nisu uspele da iskažu svoj alternativni stav po pitanju Kosova, rata i mira. Uz to, javnost činjenicu da se ove stranke, sa izuzetkom DSS, u poslednjim mesecima prenagalašavale svoju saradnju sa USA, a da su "ostvaljene" i bez relevantnijih informacija, bez ikakvih finansijskih srdestava itd., procenjuje kao da "na njih niko ozbiljno i ne računa";
- očigledno je da će ogromna većina građana inače nezadovoljna Miloševićom politikom i postojećom "političkom ponudom" morati da potraže nove oblike organizovanja i delovanja koje je efikasno u uslovima poluratne i dikatorske vladvine. Dakle, kombinacija segemenata postojećoih i novih struktura, javnih i ilegalnih, u zemlji inostrannstvu.

No, tok budućih porcesa biće bitno odredjen vremeneom i načinom prestanka ratnih dejstava NATO protiv SR Jugolsavije.

Mogućnost prva: potpun raspad VJ i kapitulacija. Ovo je skoro isključena bez angažovanja masivnih kopnenih snaga NATO na terenu. To bi ubrzalo urušavanje vlasti i društva i otvorilo vrata za otcpeljenje Crne Gore i unutar nje relativno brzo stabilizovanje prilika. Olakšalo bi se i otcpeljenje Kosova i srednjoročno stabilizovanje prilika u njemu. U samoj Srbiji bi se otvorili dugorčni unutrašnje politički i oružani sukobi ali bez mogućnosti da se prenesu na region, dakle kao unutrašnje pitanje;

Mogućnost druga: da Milošević posle znatnih razaranja iz vazduha, ipak, organizuje opštu mobilzaciju i sadašnju široku vojno - policijsku ofanzivu pretvori u pravi kopneni rat na Kosovu protiv OVK potpomognute NATO. To vodi u stanje koje je poptu Iračkog slučaja. Izvesno je da se i u ovom slučaju Crna Gora osamostaljuje, a da se ubrazavaju unutaršnji procesi sukobljavanja i fragmentizovanja, uz otvorenu mogućnost "urušavanja" vlasti i državnog sistema;

Mogućnost treća: da se vazdušni napadi obustave "dobrim kompromisom" a to je obustava vojnih dejstava NATO snaga i

VJ ukuljučujui i dejstva na Kosovu, prihvatanje političkog rešanja za Kosova i postepenog dolaženja medjunarodnih snaga razdavajanaj uključujući i NATO, U tom slučaju za Miloševića se stvara najpovoljnija situacija: za obične građane On je i kriv za rat ali i ^ovek koji je organizovao "dostojanstven otpor" i što je najvažnije zaustavio "bombardovanje"; za medjunarodnu zajednicu postaje partner u implementaciji i to ojačan, s obzirom da Zapad ne može, kao pre ratnog sukoba biti aktivni medijator, te će rešenje morati da traži u kompromisnim varijantama (OEBS, UN). Dakle, u tom slučaju Milošević može da "kupi vreme" za produženje vladvine uz neizbežnu "dopunu" metoda, odnosno igre na sukobljavanja, slabosti i razlike Drugih (političkih stranaka, etničkih zjednica i medjunarodnih činilaca). Ova varijanta ima jednu osnovnu teškoću a to je vreme. Zapravo, bila bi potrebna Miloševićeva odluka u narednih nekoliko dana, S obzirom da i Druga strana ima problem s vremenskim pritiskom da što pre i što efikasnije okonča dejstva.